

Otázka a negativita

Už Sókratés (podle Platóna) podtrhoval mimořádný význam tématizace tázání a otázky pro sebepochopení filosofie; odtud jeho základní motiv vědoucího nevědění. Ale to je důraz jen na jednu stránku otázky a tázání. Otázka zajisté předpokládá, že něco o dotazovaném víme, ale sluší dodat, že k tomu, co o tom víme, se vztahujeme způsobem, jehož základním momentem je negativita. Táži se po tom, co nevím, tj. po tom, co nemám ve svém vědění, a právě to, co nemám, považuji – alespoň v dané situaci a v daném kontextu – za významnější než to, co vím a co mám. Tento odvrát od toho, co mám a čím nějak disponuji, je zároveň mým hodnocením: cením si více toho, co nevím, co nemám, čím nedisponuji – a mířím k tomu, protože právě od toho čekám jakési uspokojení (téměř záchranu), jež je tak velké, jak velké je mé očekávání významnosti toho, co „ještě“ nevím, nemám a čím nedisponuji. Tak třeba pravda, kterou neznám, není ničím „daným“, co by tu už prostě „bylo“ a k čemu bych se mohl nějak blížit, nýbrž právě naopak je něčím nedaným, co však ke mně přichází, co mne oslovuje a co si žádá mých služeb. Otázka po pravdě tedy není otázkou po něčem, co (už) „jest“, nýbrž je to především očekávání něčeho, co ještě není, co nemám k dispozici, ale na čem se musím spoluúčastnit, čemu musím svěřit své naděje, ale také své síly, všechnu svou dovednost, svůj čas atd. – zkrátka, pro co musím něco udělat. Otázka po pravdě je tedy zároveň jakýmsi odložením všeho toho, co už mám, co vím, tedy všeho pozitivního, a je zaměřena k něčemu (ještě) nejsoucímú čili negativně jsoucímú. Tak je otázka svou podstatou, svým bytostným určením odvratem od toho, co už mi je k dispozici, k tomu, nač čekám, co očekávám, čeho příchodu se naději. Zaběhané chápání, jako by otázka byla nutně otázkou po něčem jsoucím a jako by její „negativita“ spočívala jenom v naší subjektivitě a její nedostačivosti, je prostě mylné. Zapomíná totiž na to, že nemíří jen na „něco“, „co“ ještě nevím, ale především na ono přicházející světlo, v němž se mé nevědění promění v pochopení (i když vždycky je částečné pochopení, nemusí jít o nějaké „světlo“ absolutní, osvěcující vše).

(Písek, 031018-3.)